

## Motion till riksdagen 2005/06:So399

av Lars Ohly m.fl. (v)

# Tandvård

## 1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av obligatorisk garanti för utförda tandvårdsåtgärder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av riktlinjer för tillsyn inom tandvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för behandling och beaktande vid utarbetande av folkhälsomål.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inga undantag får göras avseende amalgam som tandfyllningsmaterial på barn.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kartläggning av tandfyllningsmaterial som tillåtits på grund av medlemskap i EU.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppdrag att analysera tandvården ur ett genusperspektiv.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda tandutdragningar hos reumatiker.

## 2 Inledning

Vi har under alla år upprepat att tänder måste betraktas som en del av kroppen. Nu anser vi att det är dags att detta ges en konkret innebörd – nämligen att ett högkostnadsskydd för hälso- och sjukvård också ska omfatta tandvården. En sådan reform är kostsam men nödvändig. Det betyder dock att processen måste få ta tid och vi bedömer att en sådan reform kommer att ta tid. Vidare behöver ett budgetutrymme skapas men också beredningstid så att den mångfald av system som i dag råder kan ersättas utan att enskilda drabbas negativt.

## Fel! Okänt namn på

Det är dyrt att gå till tandläkaren och efter avregleringen av tandvårdspri-  
serna 1999 har priserna accelererat kraftigt. Under perioden 1999–2003 gick  
priserna i tandvården upp med 55 procent. I de undersökningar som Konsu-  
mentverket genomfört svarar de tillfrågade att man anser att tandvården är för  
dyr och att det blivit en klassfråga. Ett inte särskilt oväntat resultat.

Socialstyrelsen gjorde 2002 en undersökning som visade att under år 2000  
hade 68 procent av männen och 74 procent av kvinnorna besökt tandläkare  
för mindre än ett år sedan. Men det hade samtidigt skett en förändring mot  
färre besök i åldersgruppen 16–24 år och allra störst var förändringen bland  
män i åldersgruppen 25–44 år. Socialstyrelsen har också visat i en tidigare  
undersökning 1999 att 15 procent, 1 miljon människor, avstått helt eller delvis  
från tandvård av ekonomiska skäl.

Tillgången till tandvård och problemet med de höga kostnaderna har blivit  
tydligare allteftersom tandvårdsförsäkringen urholkats. Därför har också  
kostnaderna för att införa ett generellt högkostnadsskydd ökat. Vänsterpartiet  
menar därför att det är hög tid att ta ett första reellt steg mot ett generellt hög-  
kostnadsskydd och utveckla tandvårdsförsäkringen.

Vård, oavsett om det är kropp eller tänder, får aldrig bli en fråga om eko-  
nomiska resurser så som det är i dag. Därför är vi glada att vi äntligen fått  
gehör för våra krav. I budgeten för 2006 slås fast: "... under 2006 utforma en  
tandvårdsreform med inriktningen att säkra en god tandhälsa och ett skydd  
mot höga tandvårdskostnader. Genomförandet påbörjas 2007."

## 3 Kvalitet och säkerhet i tandvården

En god tandvård handlar inte bara om rimliga kostnader utan också om kvali-  
tet. På grund av tandvårdsförsäkringens utformning och tandvårdens struktur  
som skilt sig åt från hälso- och sjukvården har lite tid och kraft lagts ned på  
kvalitetsfrågor. I dag saknas det motsvarande kvalitetssystem i tandvården  
som inom den övriga hälso- och sjukvården. Det handlar t.ex. om garantier  
efter utförd åtgärd. Många tandläkare har infört en frivillig regel om att kost-  
nadsfritt åtgärda t.ex. en lagning som faller sönder onormalt kort tid efter  
lagningen. Men det är inte obligatoriskt. Vi menar att det är en betydande  
osäkerhet för den enskilda patienten och föreslår därför att en obligatorisk  
garanti för åtgärder inom tandvården införs. Detta bör riksdagen som sin  
mening ge regeringen till känna.

Vi har en alltmer utvecklad tillsyn och uppföljning av kvaliteten inom  
hälso- och sjukvården. I det arbetet tycker vi att tandvården släpat efter. Det  
finns ett lika stort behov av kvalitetsuppföljning inom tandvården som i annan  
hälso- och sjukvård.

En satsning på kvalitetssäkring inom tandvården skulle enligt vår mening  
innebära ökad tillsyn av kompetens, behandlingsriktlinjer, ökade möjligheter  
för patienten att framföra klagomål, produktkontroller och inte minst garantier  
vid behandling. I dag kan en patient få en åtgärd utförd på flera olika sätt till  
olika kostnader utan att få en rimlig vägledning om vad som bäst uppfyller

behovet. Vi föreslår därför att Socialstyrelsen ges i uppdrag att utforma riktlinjer för tillsyn av tandvården. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förebyggande tandvård är en viktig folkhälsoinsats som sträcker sig långt utanför tandläkarmottagningen. En bra tandhälsa handlar om munhygien, matvanor och korrelation till andra sjukdomar samt läkemedel. Det betyder att primärvården, barnvårdscentraler och elevhälsa är viktiga aktörer i arbetet med att förebygga tandskador. Vi menar att det är av vikt att vid utarbetande av riktlinjer för behandling av sjukdomar och vid utarbetande av folkhälsomål också inbegripa tandhälsan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Även i kontakten med tandläkarmottagningen bör man prioritera det förebyggande arbetet i relation till behandlingar. Samverkan med övrig hälso- och sjukvård bör också stimuleras och utvecklas så att t.ex. tandläkare finns i anslutning till primärvården.

## 4 Amalgam och andra tandfyllningsmaterial

Tandfyllningsmaterial är en viktig kvalitets- och miljöfråga inom tandvården. Det finns behov av både uppföljning, tillsyn och forskning kring tandfyllningsmaterial som används i dag. Det handlar om tandvårdspersonalens arbetsmiljö, patientens säkerhet och värnandet om miljön. Amalgam som länge varit ett ifrågasatt tandfyllningsmaterial subventioneras inte längre. Och det är på väg att försvinna helt men med ett undantag. Det förekommer fortfarande att barn med funktionshinder får fyllningar med amalgam trots att det egentligen råder totalförbud för amalgamfyllningar just för barn. Motivet för detta är att man bl.a. anser sig behöva särskilt hållbara material för vissa av dessa barn. Vi menar att det är oerhört cyniskt att ett skadligt tandfyllningsmaterial ska kunna användas för att laga tänderna på barn som kanske inte har möjlighet att själva uttrycka sin vilja. Vänsterpartiet anser därför att undantag inte får medges för användande av amalgam till barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Men amalgam är inte det enda tandfyllningsmaterial som är förenat med miljö- och hälsorisker. Det finns andra material som tidigare varit förbjudna i Sverige som nu är tillåtna på grund av Sveriges medlemskap i EU. Det finns tandläkare, som i motsats till Socialstyrelsens rekommendationer använder dessa material med stor risk för patienterna att utveckla reaktioner mot medlet. Socialstyrelsen bör därför ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av tandfyllningsmaterial som tidigare varit otillåtna men som nu genom EU:s regelverk kan användas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

## 5 Kvinnor, män och tandvård

Uppföljning av tandvården, tandhälsan och tandvårdsutnyttjandet har inte granskats särskilt ur ett genusperspektiv. Den statliga utredningen Tandvården till 2010 (SOU 2002:53) konstaterade dock att det var få delar utifrån deras undersökning som pekade på några större skillnader mellan kvinnor och män, med ett undantag. Det gäller ökat tandvårdsbehov som uppstår på grund av långvarig sjukdom eller funktionshinder. Sjukdomar som berördes var bl.a. reumatiska sjukdomar och ätstörningar som ofta drabbar kvinnor. De nås inte heller i dag av andra subventioner inom tandvårdsförsäkringen. Vänsterpartiet anser därför att Försäkringskassan ska ges i uppdrag att analysera tandvården ur ett genusperspektiv. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

## 6 Tandutdragningar som behandling vid reumatiska sjukdomar

Under en period, framför allt under 40 och 50-talen, behandlades vissa reumatiker genom tandutdragning. Många reumatiker, framför allt kvinnor, fick i unga år samtliga tänder utdragna och tvingades därefter att använda protes. Vi vet att tänder och tandstatus är en mycket viktig del av det generella välbefinnandet och hälsan, varför vi enkelt kan förstå det trauma det måste ha inneburit att få samtliga tänder avlägsnade. Ingreppen utfördes utifrån det kunskapsläge som rådde vid denna tid. Men vi kan konstatera att några behandlingsformer som i en dåtid betraktats som lege artis nu berättigar till ersättning, t.ex. talidomidskadade. Vi bedömer att tandutdragningar hos reumatiker är en sådan behandling. Vänsterpartiet menar därför att regeringen bör utreda omfattningen och konsekvenserna för de drabbade samt återkomma till riksdagen med en redovisning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2005

*Lars Ohly (v)*

*Lars Bäckström (v)*

*Berit Jóhannesson (v)*

*Sermin Öziirküt (v)*

*Lennart Gustavsson (v)*

*Alice Åström (v)*

*Gunilla Wahlén (v)*